

KARADENİZ

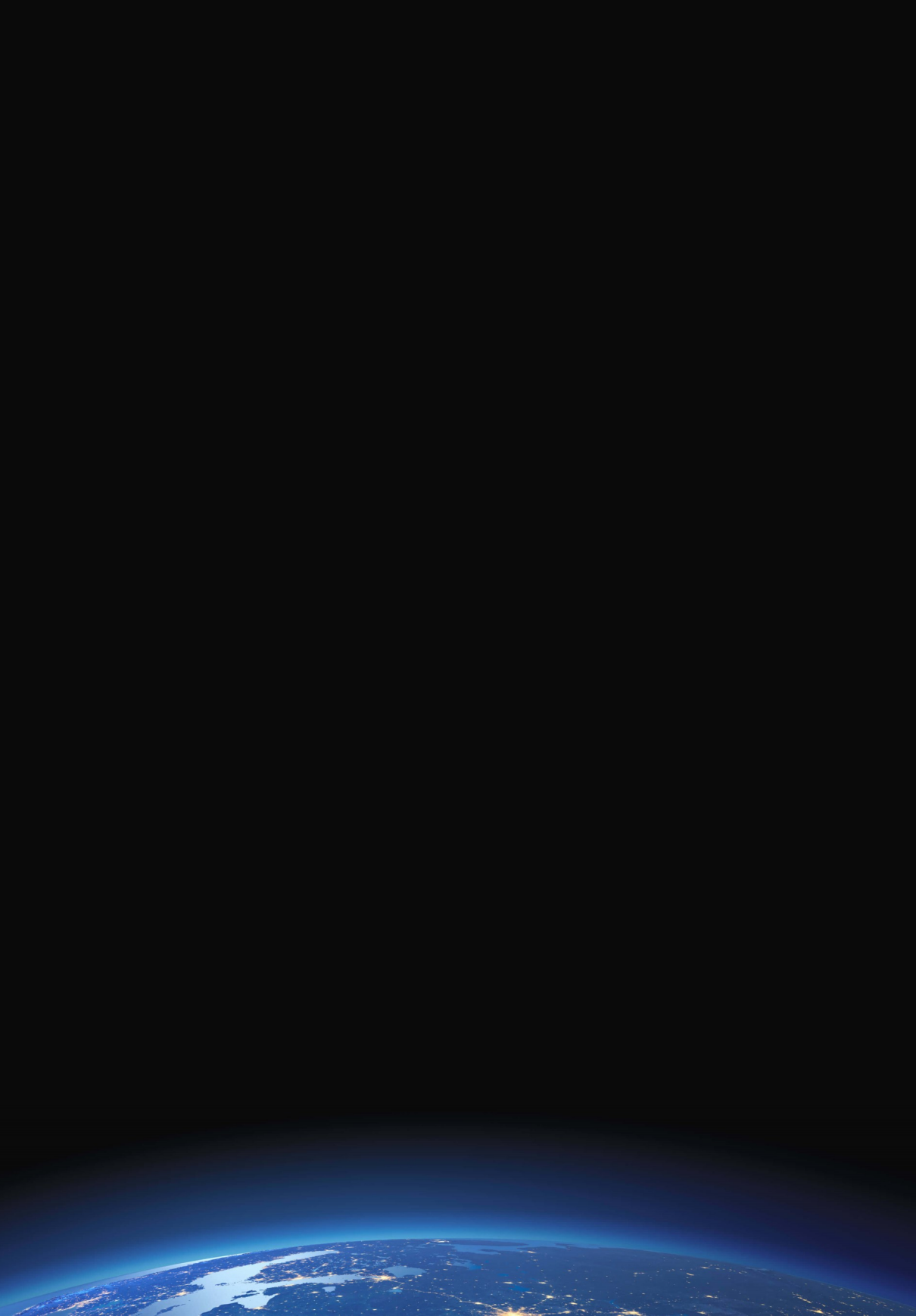
2020 GELİŞMELERİ IŞIĞINDA
BÖLGESEL DEĞERLENDİRMELER

Editör
ÖZGÜR TÜFEKÇİ

KARADENİZ
TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
Stratejik Araştırma Merkezi

SAM

KARADENİZ

2020 GELİŞMELERİ IŞIĞINDA BÖLGESEL DEĞERLENDİRMELER

Editör
ÖZGÜR TÜFEKÇİ

KARADENİZ
TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
Stratejik Araştırma Merkezi

SAM

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI

Özgür Tüfekçi

Doç. Dr. Tüfekçi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Stratejik Araştırma Merkezi Müdürü ve Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim üyesidir. Aynı zamanda, İngiltere merkezli bir düşünce kuruluşu olan CESRAN International'ın (www.cesran.org) kurucusu ve Genel Direktörüdür. Sheffield Üniversitesi'nden Uluslararası İlişkiler yüksek lisans derecesi ve Coventry Üniversitesi'nden Sosyoloji ve Uluslararası İlişkiler doktora derecesi almıştır. Başlıca araştırma alanları Avrasyacılık, Ulus İnşası, Milliyetçilik Teorileri, Jeopolitik Kuramlar ve Yükselen Güçlerdir.

KARADENİZ: 2020 GELİŞMELERİ IŞIĞINDA BÖLGESEL DEĞERLENDİRMELER

KTÜ-SAM Kitapları 1

www.ktu.edu.tr/sam

ISBN: 978-605-2271-35-3

© 2021 Karadeniz Teknik Üniversitesi Yayınları

1. Baskı: Temmuz 2021, Trabzon

Kapak Tasarımı / Sayfa Düzeni

KTÜ Stratejik Araştırma Merkezi

Baskı: KTÜ Matbaası, TRABZON

Tel: 0462 377 21 43

Adres: KTÜ Yayınları Satış Bürosu

Tel: 0462 377 22 32

Üniversiteler Yayın yönetmeliğinin 6. maddesine göre bu eserin bilim ve dil bakımından sorumluluğu yazarlara aittir.

Bu eserin herhangi bir kısmının izinsiz ve kaynak gösterilmeden alıntılanması, internet sitelerinde yayınlanması, pdf ya da kitap şeklinde parayla satılması yasaktır. Aksi eylemde bulunanlar telif hakları yasaından doğan tüm yükümlülükleri peşinen kabullenmiş sayılırlar.

KARADENİZ:

2020 Gelişmeleri Işığında Bölgesel Değerlendirmeler

Editör: Özgür Tüfekçi

İçindekiler

TAKDİM 8

1. BÖLÜM: Bölge Ülkelerinin 2020 Görünümü

Çok Yönlü Dış Politika Arayışında Türkiye: 2020 13

RUKİYE PATAN ve ÖZGÜR TÜFEKÇİ

Karabağ Savaşı ile Yeniden Dirilen Azerbaycan: 2020 51

HÜLYA KINIK

İç Sorunlar ve Çözüm Arayışları İçinde Bulgaristan:
2020 78

VAHİT GÜNTAY

Var Olma Mücadelesi İçinde Ermenistan: 2020 108

DİLEK KARADENİZ TOPAL

Batı ile Bütünleşme Sürecinde Gürcistan: 2020 143

HASAN YILMAZ

Doğu ile Batı Arasında Yönünü Arayan Moldova:
2020 182

SELİM KURT

Pandemi ve Seçim Kıskaçında Romanya: 2020 208

EDA TUTAK

Bölgesel Mücadelenin Küresel Aktörü Rusya: 2020 243

YAŞAR SARI

Reform Arayışının Gölgesinde Ukrayna: 2020..... 290

ADNAN SEYAZ

Müzmin Sorunlar Sarmalında Yunanistan: 2020..... 320

ŞEYMA KALYONCU

2. BÖLÜM: Uluslararası Aktörler ve Geniş Karadeniz Havzası

Trump Giderken Amerika Birleşik Devletleri'nin Karadeniz Politikası: 2020 354

MURAT ÜLGÜL

NATO ve Geniş Karadeniz Havzası: 2020 385

PELİN ÇOLAK ve CEREN HAKYEMEZ

Geniş Karadeniz Havzası'nda Çin'in Yeniden Konumlanma Stratejisi: 2020..... 412

MÜGE YÜCE

Avrupa Birliği'nin Geniş Karadeniz Havzası'na Yönelik Politikaları: 2020 439

FEVZİ KIRBAŞOĞLU ve ÖZGÜR TÜFEKÇİ

3. BÖLÜM: Geniş Karadeniz Havzasında Sınırtaşan Sorunlar

Ukrayna ve Suriye Krizlerinin Kesişimi: Rusya ve Türkiye'nin Jeopolitik Mücadelesi 476

RAHMAN DAĞ

Soğuk Savaş Sonrasında Karadeniz Havzası'nda Göç ... 498

İSMAİL KÖSE

“Kanal İstanbul” Projesinin Montrö Boğazlar Rejimine
Olası Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme 523

BÜLENT ŞENER

Karadeniz Bölgesi Enerji Dinamikleri 551

ANIL ÇAĞLAR ERKAN ve AYÇA EMİNOĞLU

Çevresel Sorunlar Bağlamında Karadeniz Havzasında
Türkiye'nin Taraf Olduğu Uluslararası İş Birlikleri..... 595

NİSA ERDEM

2020 Yılı Rus İstihbarat Faaliyetleri 625

AHMET ATEŞ

Karadeniz ve Küreselleşme 650

BÜŞRA YILMAZ ve MURAT ÇEMREK

Geniş Karadeniz Bölgesi'nde Entegrasyon Hareketleri ve
Güç Mücadelesi: Jeoekonomik Bakış 678

BAYRAM GÜNGÖR

YAZARLAR 714

TAKDİM

Karadeniz: 2020 Gelişmeleri Işığında Bölgesel Değerlendirmeler yayın hayatına başladığı bu ilk çalışmayla küresel ve bölgesel gelişmelere odaklanarak bölge ile ilgilenen araştırmacılar için bir başvuru kaynağı olmayı amaçlamaktadır.

Kısa zamanda yoğun bir çalışma ve emeğin ürünü olarak sizlerle buluşan elinizdeki eserin bilgi ağırlıklı olması hedeflenirken, yazarların yapmış olduğu analizler okuyucunun takdirine bırakılmıştır. Bu noktada birbirinden değerli yazarlarımız çalışmalarını uzmanlıkları çerçevesinde sunarken analitik yaklaşımlarıyla birbirini tamamlayan bölümleri kitaba bütüncül bir perspektif katmaktadırlar.

2020’de Karadeniz Havzasındaki gelişmelerin ele alındığı bu kitapta yirmi bir makale yer almaktadır. Üç bölümünden oluşan kitabımızın ilk bölümünde havzadaki ülkelerden onunun 2020 yılında yaşadıkları süreçler masaya yatırılırken; ikinci bölümde uluslararası aktörlerin havzaya yaklaşımları ele alınmıştır. Üçüncü bölümde ise nispeten daha bağımsız makalelerle Karadeniz havzası farklı açılardan incelenmekte ve okuyucuya ilk iki bölümdeki makaleleri analitik olarak birleştirebilecekleri alan sunulmaya çalışılmaktadır.

Birinci bölüm Rukiye Patan ve Özgür Tüfekçi’nin Türkiye’nin pandemi koşulları altında 2020 yılında geirmış olduğu süreçleri ele aldığı “ok Yönlü Dış Politika Arayışında Türkiye: 2020” başlıklı çalışma ile başlamaktadır. Akabinde Hülya Kınık “Karabağ Savaşı ile Yeniden Dirilen Azerbaycan: 2020”; Vahit

Güntay “İç Sorunlar ve Çözüm Arayışları İçinde Bulgaristan: 2020”; Dilek Karadeniz Topal “Var Olma Mücadelesi İçinde Ermenistan: 2020”; Hasan Yılmaz “Batı ile Bütünleşme Sürecinde Gürcistan: 2020”; Selim Kurt “Doğu ile Batı Arasında Yönünü Arayan Moldova: 2020”; Eda Tutak “Pandemi ve Seçim Kıskaçında Romanya: 2020”; Yaşar Sarı “Bölgesel Mücadelenin Küresel Aktörü Rusya: 2020”; Adnan Seyaz “Reform Arayışının Gölgesinde Ukrayna: 2020”; Şeyma Kalyoncu “Müzmin Sorunlar Sarmalında Yunanistan: 2020” başlıklı makaleleriyle havza ülkelerini ele almaktadırlar.

İkinci bölümde ise havzanın dışındaki aktörlerin havza ülkelerine yaklaşımları ve politika oluşturma süreçleri Murat Ülgül’ün “Trump Giderken: Amerika Birleşik Devletleri’nin Karadeniz Politikası, 2020”; Pelin Çolak ve Ceren Hakyemez’in “NATO ve Geniş Karadeniz Havzası: 2020”; Müge Yüce’nin “Geniş Karadeniz Havzası’nda Çin’in Yeniden Konumlanma Stratejisi: 2020”; ve Fevzi Kırbaşoğlu ve Özgür Tüfekçi’nin “Avrupa Birliği’nin Geniş Karadeniz Havzası’na Yönelik Politikaları: 2020” başlıklı makaleleriyle incelenmektedir.

Son bölümde ise ilk iki bölümdeki makaleleri tamamlayıcı ve birleştirici olarak Rahman Dağ “Ukrayna ve Suriye Krizlerinin Kesişimi: Rusya ve Türkiye’nin Jeopolitik Mücadelesi”; İsmail Köse “Soğuk Savaş Sonrasında Karadeniz Havzası’nda Göç”; Bülent Şener “‘Kanal İstanbul’ Projesinin Montrö Boğazlar Rejimine Olası Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme”; Anıl Çağlar Erkan ve Ayça Eminoğlu “Karadeniz Bölgesi Enerji Dinamikleri”; Nisa Erdem “Çevresel Sorunlar Bağlamında Karadeniz Havzasında Türkiye’nin Taraf Olduğu Uluslararası İş Birlikleri”; Ahmet Ateş “2020 Yılı Rus İstihbarat Faaliyetleri”; Büşra Yılmaz ve Murat Çemrek “Karadeniz ve Küreselleşme”; Bayram Güngör “Geniş Karadeniz Bölgesi’nde Entegrasyon Hareketleri ve Güç Mücadelesi: Jeoekonomik Bakış” makaleleriyle elinizdeki eserin tamamlanmasını sağlamışlardır.

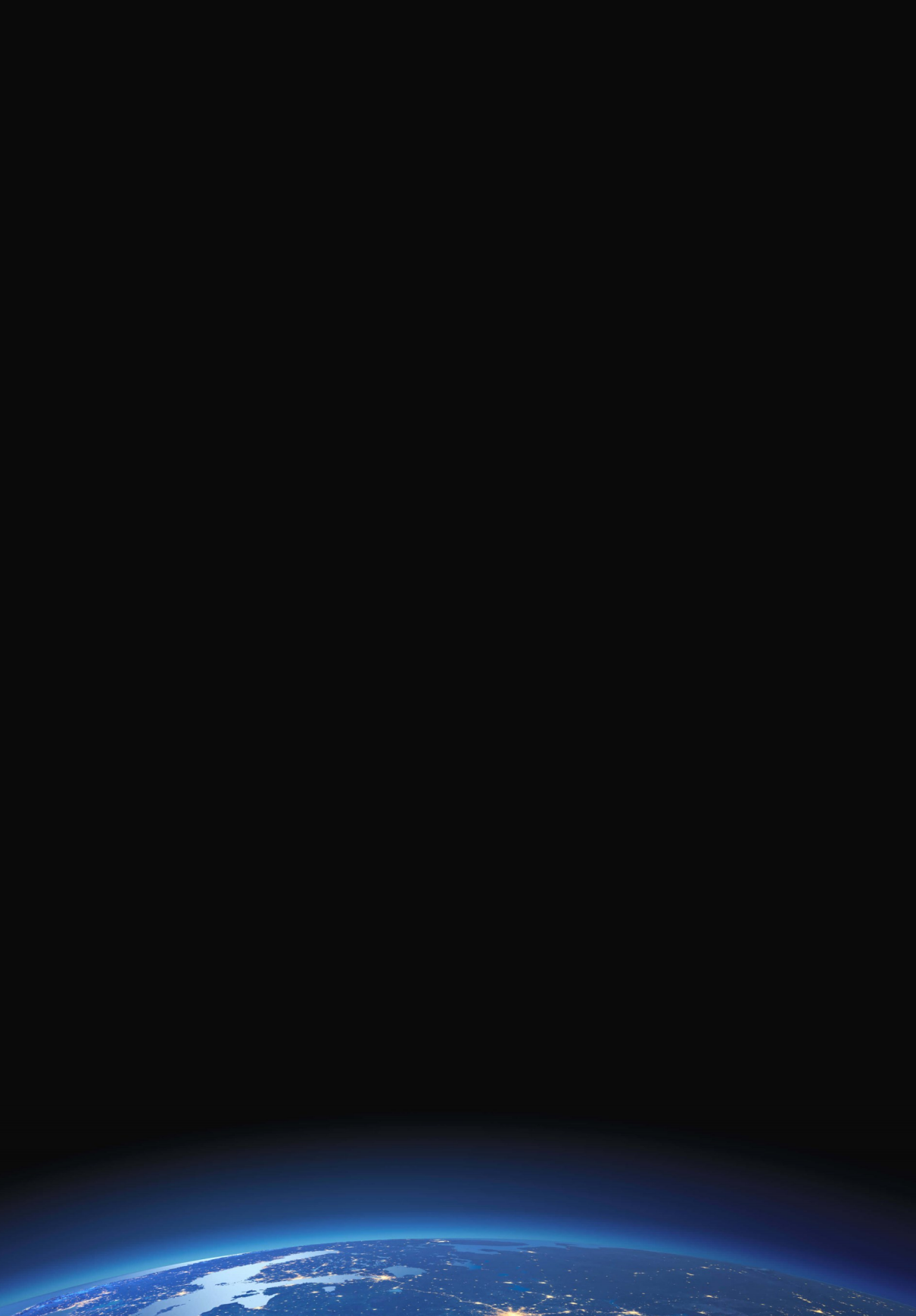
Yıllık mahiyetinde hazırlanan çalışmanın bu sayısının yayımlanması hususunda yazılarıyla katkıda bulunan değerli yazarlarımıza ve kitabımıza teveccüh gösteren saygıdeğer okurlarımıza teşekkür ederim.

DOÇ. DR. ÖZGÜR TÜFEKÇİ
KTÜ-SAM Müdürü
Trabzon - Nisan 2021

Bölge Ülkelerinin
2020 Görünümü

1. BÖLÜM

MÜZMİN SORUNLAR SARMALINDA YUNANİSTAN: 2020

Şeyma Kalyoncu

[Doktora Öğrencisi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü]

Giriş:

2020 yılı, Yunanistan dış politikası açısından oldukça hareketli geçmiştir. Doğu Akdeniz’de artış gösteren sondaj faaliyetleri ile dış politikada hali hazırda var olan sorunlar yeniden gündeme gelmiştir. Aynı zamanda Kardak krizinden bu yana Türkiye ile en uzun süreli gerginliğin yaşanmasına da sahne olmuştur. Tüm dünyayı etkisi altına alan COVID-19 pandemi sürecinin iki ülke arasındaki gergin gündemi kısa süreli meşgul etmesine karşın, Doğu Akdeniz bölgesindeki mücadeleye engel olmamıştır.

Öte yandan 2019 yılı Yunanistan seçimlerini takip eden süreçte, siyasi iktidar değişikliğinin ikili ilişkilerde hangi yönde etkili olacağı da Miçotakis’in yaptığı açıklamalar neticesinde, geleneksel Yunan dış politikasının sürdürüleceğini göstermiştir. Suriyeli mültecilerin Türkiye tarafından koz olarak kullanıldığı düşüncesi Yunanlılar tarafından AB’ye karşı eylemlerine meşru zemin ve destek sağlamak adına sıkça kullanılmıştır. Özellikle Doğu Akdeniz ve Ege sorunu çerçevesinde Türkiye-Yunanistan arasında zirveye çıkan gerginliğin tarihi bir kökeni bulunsa da, meselenin 2020’de bu hale gelmesinde pek çok farklı nedeni bulunmaktadır. Yunanistan’ın Türkiye’yi oyun dışı bırakarak, Doğu Akdeniz’de bölge ülkeleri olan Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (adanın tamamı adına), İsrail, Mısır, Lübnan, Ürdün ve Filistin ile çeşitli ittifaklar yapması, gerginliğin tırmanmasında önemlidir. Bunun dışında Yunanistan İtalya ile yaptığı Münhasır Ekonomik Bölge

anlaşması ile de bölgedeki etkinliğini artırma faaliyetlerinde bulunmuştur.

Genel itibari ile çıkarları ile doğru orantılı olarak dış politika tutumları izlediğini düşünsek de, Yunanistan'ın bazı hamleleri özellikle Türkiye ile arasında yaşanan gerginlik bağlamında çelişkileri de yansıtmaktadır. Bu doğrultuda Yunanistan'ın dış politikada kadim sorunları olan Batı Trakya sorunu, Ege sorunu ve Doğu Akdeniz meselelerini inceledikten sonra, özellikle gündemi sıkça meşgul eden ve uluslararası aktörlerin de varlık gösterdiği Doğu Akdeniz konusunda, diğer devletler ile yaptığı anlaşmaları incelemek faydalı olacaktır. Bunun yanı sıra uluslararası aktörlerin, özellikle NATO ve AB'nin de meseleye ilişkin yaklaşımlarını değerlendirmek, 2020 Yunanistan dış politika krizlerini anlamlandırmak açısından yerinde olacaktır.

Bu çalışmada başta Türkiye olmak üzere Yunanistan'ın dış politikasında diğer ülkelerin ve uluslararası yapıların konumu ve işlevi ele alınacaktır. Çalışma daha ziyade tematik bir incelemeyi barındırmasının yanında, Türkiye ile ilişkiler perspektifinde değerlendirilecektir. Bu bağlamda 2020 yılı içerisinde meydana gelen olaylar, krizlerin ortaya çıkış nedenleri ve çözümsüzlüğe neden olan meseleler üzerinden bir dış politika görüntüsü ortaya konmaya çalışılacaktır. Akabinde Yunanistan'ın dış politika refleksleri doğrultusunda meselelere ilişkin yaklaşımları değerlendirilecektir.

Türkiye İle İlişkiler: Uzun Süreli Gerginlik ve Nedenleri

2019 Yunanistan Seçimleri ve İkili İlişkilerin Geleceği:

7 Temmuz 2019 tarihinde Yunanistan'da yapılan erken genel seçimlerde Çıpras'ın yerine Miçotakis başbakan seçilmiştir. Başbakan seçilir seçilmez Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'ni ziyareti Türkiye-Yunanistan ikili ilişkilerinin geleceği hakkında bilgi vermiştir (Berberakis, 2019). Nitekim ziyaret sırasında

yaptığı açıklamalar iki ülkenin kadim sorunlarını da göz önüne alındığında şaşırtıcı olmamıştır. Türkiye ile ilişkiler ve AB dış politikası ile örtüşme, Yunan dış politikasının en önemli konuları olmuştur. Yapılan seçimlerle 2020 yılında yeni iktidarın Yunanistan dış politikasına ilişkin tutumlarını bu doğrultuda değerlendirmek yerinde olacaktır. Geçmişten günümüze Türkiye-Yunanistan sorunları arasında; Kıbrıs sorunu, Ege sorunu (karasuları) ve hava sahası, kıta sahanlığı, Batı Trakya meselesi, adaların silahsızlandırılması ve şimdilerde deniz yetki sahası ile ilişkili olarak Doğu Akdeniz meselesi yer almaktadır.

Yunanistan'daki değişen iktidarın söz konusu bu dış politika sorunlarını değerlendirirken, NATO'nun ve AB'nin varlığını görmezden gelmesi pek de mümkün değildir. Dolayısıyla yeni hükümet, dış politika reflekslerini bu perspektiften değerlendirmek durumundadır. Bunun yanı sıra Miçotakis'in AB üyeliğini, Türkiye-Yunanistan sorunları üzerinde etkin bir şekilde kullandığı ve kullanacağı da açıktır. Öte yandan yeni hükümetin geleneksel Yunan dış politikasını etkin bir şekilde uygulayacağı da görülmektedir. Buna örnek olarak ilk resmi ziyareti GKRY'ye yapılması ve ziyaret sırasında yapılan açıklamalar gösterilebilir (Berberakis, 2019). Seçimlerin akabinde Doğu Akdeniz'de yaşanan sıcak gelişmeler ışığında Miçotakis'in geleneksel dış politika hamleleri ile hareket edecek olması, Türk-Yunan ilişkilerinin kritik bir döneme gireceğini göstermektedir. Nitekim muhafazakâr bir iktidarın önceki dönem dış politika tutumlarından farklı bir yaklaşım benimseyeceği beklentisi mümkün görünmemektedir.

Seçimler neticesinde yeni hükümetin uygulamaları doğrultusunda iki ülkenin ilişkilerinin geleceği AB, NATO ve ABD ile ilişkilerine de bağlıdır. Nitekim Yunanistan, Türkiye ile sorunlarında NATO üyesi olmasından kaynaklı güvencesini ön planda tutarken AB içerisindeki konumunu da her fırsatta etkin bir biçimde kullanmaktadır. Türkiye'nin Rusya'dan S-400 savunma füzelerini alması ise NATO ve dolayısıyla ABD ile

gergin ilişkilere sebebiyet vermiştir (Egeli, 2018:14). Öte yandan Doğu Akdeniz meselesinde ise Yunanistan'ın, Türkiye'nin bölgedeki faaliyetlerini BM, AB ve NATO içerisinde gündemde tutma çabası dış politika hedeflerinde oldukça anlamlıdır. Yunanistan'ın bu davranışı aynı zamanda, Türkiye'nin Doğu Akdeniz faaliyetlerinden oldukça rahatsız olduğunun da bir göstergesidir. Bu sebeple yeni hükümet, AB'nin Türkiye'ye yönelik yaptırımlar uygulamasını savunmaktadır.

Yunanistan'da yapılan seçimlerin öncesinde, Miçotakis'in vaatlerinden ve aynı zamanda eski yönetimi eleştirdiği noktalardan biri de mülteciler olmuştur (Rori, 2020:3). Özellikle Türkiye-AB arasında göçmenlere yönelik imzalanan mutabakat ile Ege adalarında tutulan binlerce sığınmacı, 2020 yılında da önemini koruyan ve iki ülke arasında sorun teşkil eden bir başka konuyu oluşturmaktadır. Nitekim yeni başbakanın seçim vaatlerinde Ege adalarındaki mülteci kamplarının boşaltılması bulunmaktadır. Dolayısıyla iki ülke arasındaki diğer sorunlar ve özellikle de Doğu Akdeniz'deki karşılıklı çıkar çatışması içerisinde, sığınmacı meselesinin Türkiye tarafından kullanılması olağan gözükmektedir.

Covid Pandemisi:

Yunanistan-Türkiye ilişkilerinde 2020 yılı pek çok gelişmeye sahne olmuştur. Bu dönemde Çin'de başlayarak tüm dünyaya yayılan COVID-19 salgınının Yunanistan dış politikasına etkisi, iki ülke arası sorunlar içerisinde mülteci meseleleri üzerinden olmuştur. Yunanistan'ın Doğu Akdeniz'deki kendisini yok sayan faaliyetlerine karşı göçmen kozunu kullanan Türkiye, 28 Şubat'ta Meriç'teki Avrupa sınırlarını göçmenlere açmıştır (Berberakis, 2020). Bu durum iki ülke arasında yeni bir krizin doğmasına sebebiyet vermiştir. Sınırdaki AB ve Yunanistan göçmenlere yönelik sert bir tutum sergilemiş, sınır güvenliğini sağlamak adına personel artırımına giderek mali destek sağlanması öngörülmüştür (EU Commission, 2020). Bunun

yanı sıra Yunan polisi tarafından göçmenlere yönelik insanlık dışı uygulamalar gerçekleştirilirken, Yunanistan Türkiye'nin göçmenleri bilinçli olarak sınıra yönlendirdiğini iddia etmiş ve meseleyi AB zirvesine taşımıştır (AB Komisyonu, 2020:5). Böylelikle kriz Yunanistan-Türkiye krizi olmaktan çıkarak AB-Türkiye meselesi haline gelmiştir. Fakat aynı dönemlerde Avrupa'da COVID-19 salgınının yayılması, krizin gidişatında değişikliğe neden olmuştur. Avrupa'ya ulaşma amacıyla Meriç sınırına akın eden göçmenler, Türkiye'nin aldığı salgın önemleri çerçevesinde sınırların kapanması ile Yunanistan'a geçememiştir. Türkiye, Yunanistan üzerinden gelebilecek her türlü salgın tehdidini önlemek amacıyla sınırdaki göçmenler açısından pek çok tedbir almıştır. Bu durum göçmenlerin Yunanistan'a olan hareketliliğini tamamen olmasa da kısmen engellemiştir. Salgın devam ederken Yunanistan, bölgedeki kamplarda uygulanan insanlık dışı olaylar sebebiyle eleştirilmiştir. Öte yandan salgın kontrol altına alındığı süreç içerisinde, Türkiye'nin sınırdaki göçmenlerin yoğunluğunu azaltması ile Yunanistan rahatlamıştır (Uzuner, 2020: 4).

Salgın döneminin ilerleyen günlerinde Yunanistan-Türkiye arasındaki mevcut krizler ve deniz yetki sınırlandırması anlaşmaları gibi gerginliği tırmandıran karşılıklı girişimler, ivme kazanmıştır. Öyle ki hemen hemen her ülkenin gündemi COVID-19 salgını iken, Yunanistan-Türkiye ilişkilerinde en önemli gündem salgına rağmen Doğu Akdeniz meselesi olmuştur. Pandemi sürecinde ilişkilerin yumuşaması beklenirken, Türkiye'nin bölgede arama ve sondaj faaliyetleri için TPAO'ya ruhsat çıkarması, salgın nedeniyle durulan ilişkilerin yeniden gerilmesine sebebiyet vermiştir (DW, 2020). Meseleye ilişkin bölge dışı aktörlerin yaklaşımı ve bölgede etkinliklerini artırma çabaları doğrultusunda, iki ülke arasındaki anlaşmazlığa ilişkin tutumları da oldukça önemlidir. Sonuç olarak Yunanistan-Türkiye ilişkileri içerisinde siyasi ve askeri nitelikli pek çok sorun, salgın sürecinde de giderek karmaşık bir hal almaya devam etmiştir.

Batı Trakya Sorunu:

Batı Trakya meselesi, günümüzde Yunanistan sınırları içerisinde yaşayan ve nüfus yoğunluğu sebebiyle mübadeleye dahil edilmeyen Türklerin, Lozan Anlaşması'ndan doğan hakların Yunanistan tarafından sürekli ihlal edilmesi meselesidir. Dolayısıyla Türkiye-Yunanistan arası dış politika gündeminde günümüzde hala sorun teşkil eden bir mesele olarak varlığını korumaktadır. Meselenin kökeni I. Dünya Savaşı'na dayanmaktadır. Savaş neticesinde İşgal ettiği Batı Anadolu ve Doğu Trakya topraklarından çekilen Yunanistan, Lozan Anlaşması ile bu yenilgiye rağmen güçlü kazanımlar etmiştir. Batının güçlü devletleri, özellikle İngiltere nezdinde Balkanlar ve Ege'nin yeni durumunu belirlemede Yunanistan üzerinden şekillenen bir politika izlemeleri, bu kazanımların nedenini oluşturmaktadır. Büyük devletlerin çıkarları doğrultusunda izlenen politikalar ile cesaret bulan Yunanistan, uluslararası anlaşmaları yok sayan faaliyetlerini sürdürmüştür. Öyle ki ahlaki normlar ile temellendirilen Batı, bu değerlerden yoksun faaliyetleri görmezden gelerek, Yunanistan'ın bölgedeki mevcut statükoyu kendi politik refleksleri doğrultusunda okumasına da zemin hazırlamıştır. Dolayısıyla Batı Trakya sorunu ve diğer meseleler iki ülke arasındaki gerginliği tırmandırırken, aynı zamanda Batılı devletlere de bölgede hareket alanı sağlamış ve müdahillik konusunda dayanak olmaya devam etmiştir.

1923 yılından imzalanan Lozan Anlaşması'nda Batı Trakya Türklerine ilişkin azınlık statüsü tanınmıştır. Fakat esasen sorunun kaynağı burada başlamaktadır. Nitekim bölgedeki bazı şehirlerde Türk nüfusu yaklaşık %67 olmasına karşın (Serdar, 2014: 104), ittifak ülkelerinin kendi kaderini tayin ilkesine karşı çıkması üzerine, bölgede yaşayan azınlıkların statüsüne ilişkin kararlar Lozan Anlaşması'nın III. kısım 37.-45. maddelerinde kabul edilmiştir (Lozan Andlaşması,1923: 9-11). Bu maddelere göre bölgede yaşayan Türklerin statüsü etnik değil, dini azınlık statüsü olarak kabul edilmiştir.

Dolayısıyla Yunanistan Lozan Anlaşması'nda böyle bir ifade geçmediğini ileri sürerek, Batı Trakya'daki Türk azınlığın varlığını inkar etmektedir (Yalınkılıç ve Yağmur, 2014: 305). Bu nedenle Yunanistan, pek çok alanda insan haklarına aykırı faaliyetlerini sürdürmeye devam etmektedir. Bunlardan en önemlileri eğitim, çift başlı müftülük ve vakıflar sorunlarıdır.

2011 yılından itibaren Batı Trakya'daki Türk azınlık okulları kapatılmış ve yerine yeni eğitim kurumlarının açılmasına müsaade edilmemiştir (TBMM Meclis Haber, 2020). 2020 yılına gelindiğinde ise mesele hala önemini korumaktadır. Özellikle COVID-19 sürecinde Yunan hükümeti, Batı Trakya Türklerine kendi dillerinde bilgilendirme yapmamış ve haklarını salgın sürecini bahane ederek keyfi olarak kısıtlamıştır. Batı Trakya'daki Türklerin etnik kimliği Yunanistan tarafından tanınmadığı için, Türkçe'nin kamusal alanda kullanılmasına izin verilmemektedir. Bölgede pek çok ilde Türkler sayıca fazla olmasına rağmen, salgınla mücadelede Türkçe bir bilgilendirme yapılmamıştır. Bunun yanı sıra salgının başlarında, hastalığa yakalananların Yunanistan içerisinde hangi ilde olduğu bilgisi verilmezken, Batı Trakya'da Türklerin çoğunlukta olduğu bölgelerin isimleri ve hastalığa yakalanan kişilerin şahsi bilgileri dahi paylaşılmıştır (Haykır, 2020). Salgının ilk günlerinde vakaların hangi bölgelerden olduğu açıklanmazken, Batı Trakya Şahin köyünden çıkan vakanın açıklanması, beraberinde halkın tepkisine sebebiyet vermiştir. Bunun yanı sıra aşırı sağcı Velopulos'un Şahin köyünde yaşayan Türklerle "Ankara'nın Casusları" ifadesini kullanması, bölgenin salgın döneminde suçlamaların hedefi haline gelmesine neden olmuştur (Haykır, 2020). 2020 pandemi sürecinde dahi, Türkiye-Yunanistan arasındaki Batı Trakya sorununu yeni gelişmelerle varlığını korumuştur.

Bunun yanı sıra daha evvel kendi müftülerini seçebilen Türk azınlıkların bu hakları ellerinden alınmış ve müftüler 1990 yılında yayınlanan bir kararname ile merkezi atama ile göreve gelmeye başlamışlardır (Cin, 2007:81). İçerisinde Türk kelimesi

geçen vakıflar da benzer şekilde alınan kararnameler ile kapatılmış ve Türk azınlıkların bölgedeki varlığı inkar edilmiştir. Bu uygulamalar karşısında AIHM Atina Hükümeti aleyhine kararlar almış, fakat Yunanistan Batı Trakya Türklerin haklarını görmezden gelmeye ve yok saymaya devam etmiştir (TBMM Meclis Haber, 2020). 2020'de salgın sürecinde de sorun varlığını korumaktadır. Bölgedeki Türklerin etnik kimlikleri inkar edilerek Müslüman azınlık olarak nitelendirilmesine karşın, halkın dini hakları da pandemi bahanesi ile ihlal edilmiştir. Ramazan davullarının çalınması engellenmeye çalışılırken, diğer yandan da önceki yıllarda çekilmiş fotoğraflarla, toplu ibadet yaşağının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir. Tüm bu gelişmeler neticesinde Yunanistan, pandemi sebebiyle zor günler geçiren Batı Trakya Türklerinin Lozan Anlaşması'ndan kaynaklı haklarına müdahale etmeye devam etmiştir.

Ege Sorunu:

Yunanistan ile Türkiye arasındaki Ege sorunu (karasuları sorunu) esasen Lozan Anlaşması'na dayanmaktadır. Anlaşmada alınan kararların ilerleyen yıllarda Yunanistan'ın çıkarları doğrultusunda bozulması iki ülke arası anlaşmazlığa sebebiyet vermiştir. Lozan anlaşmasında 3 mil olan karasuları, Yunanistan tarafından 17 Eylül 1936 tarihli Yunanistan Karasuları Hududunun Tespiti Hakkında 230/1936 sayılı Kanun ile 6 mile çıkartılmıştır (Pazarcı, 2004:184; Sezal, 2007: 113). Tek taraflı yapılan bu değişikliğe, dönemin olumlu havasından ötürü Türk tarafından itiraz gelmemiştir. Fakat ilerleyen yıllarda durumun giderek değişmesi meseleye ilişkin yaklaşımları da değiştirmiştir.

1964 yılında iki ülke arasında gerilimi tırmandıran Kıbrıs sorunu neticesinde mesele daha da derinleşmiştir. Öyle ki Yunanistan'ın Kıbrıs sorunu sebebiyle bazı adaları silahlandırması karşısında, Türkiye de karasularını 6 mile çıkarmıştır. Hadiseden 10 yıl sonra Türkiye'nin gerçekleştirdiği

Kıbrıs Barış Harekatı neticesinde, Yunanistan hakimiyet alanını genişletmek için karasularını 12 mile çıkarmak istemiştir.

İki ülke arasında sorunlar sürerken, 1982 yılında BM Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin oluşturulması ile mesele daha farklı bir mihvale taşınmıştır. 1994 yılında yürürlüğe giren anlaşmaya Türkiye taraf değilken, 1995 yılında Yunan parlamentosunun onayıyla Yunanistan taraf olmuştur. Sözleşmeden kaynaklanan Karasularının Sınırları Bölümü'nün 3. Maddesine göre 12 deniz mili esaslı Yunanistan tarafından Türkiye'ye karşı tehdit unsuru olarak kullanılmaya başlanmıştır (Arı, 1995: 51). Aynı sözleşmede mevcut statüsünü "anakara ve adaların birleşimi" olarak tanımlayan Yunanistan'ın görüşünü onaylayan maddeler de bulunmaktadır. Dolayısıyla BM Deniz Hukuku Sözleşmesi'ne göre adaların kıta sahanlığının bulunduğunu ifade etmek mümkündür (Sönmezoğlu, 2000: 329).

Yunanistan karasuları sınırını 12 mile çıkardığı takdirde Yunan karasularında %30'luk bir artış söz konusu olurken, Türkiye ise Ege Denizi üzerindeki hakkını kaybedecektir. Bu sebeple Türkiye, Yunanistan'ın taraf olduğu anlaşmanın öngörüsünden doğan 12 mil esasının önüne geçmek ve Ege Denizi üzerindeki haklarını korumak adına, 1995 yılında TBMM tarafından bir karar almıştır. Alınan karar ile Yunanistan'ın karasularını 12 mile çıkarmasının savaş sebebi sayılacağı ifade edilmiştir (Başdemir, 2007: 103). Türkiye aldığı bu kararlar Ege Denizi'ndeki statükoyu korumaya çalışmaktadır.

2020 yılında Ege sorununa ilişkin gerçekleşen en önemli mesele ise Yunanistan'ın 9 Haziran'da İtalya ile yaptığı Deniz Sınırı Anlaşması örneğidir (Xinhua, 2020). İki devlet arasında 1977 yılında imzalanan Kıta Sahaneliği Sınırlandırma Anlaşması'nda belirlenen sınır, 2020 yılında da Münhasır Ekonomik Bölge sınırı olarak kabul edilmiştir. Burada önemli olan Yunanistan'ın İtalya ile yaptığı anlaşmadaki tutumları ve

Türkiye-Yunanistan Ege sorununa yaklaşımları arasındaki çelişkilerdir (Acer, 2020a). Nitekim Yunanistan Türkiye ile Ege'de deniz yetki sınırları üzerine sorunlar yaşadığı dönemlerde, İtalya ile Adriyatik'te kıta sahanlığı anlaşması imzalamıştır. Anlaşmaya göre eşit uzaklık ilkesi dahilinde kıta sahanlığı belirlenmiştir. Fakat o dönemde İtalya Cenevre Kıta Sahanlığı sözleşmesine taraf değilken, Yunanistan bu sözleşmeye taraftı. Yapılan anlaşma söz konusu sözleşmeye göre değil, yapılageliş esasına dayalı oluşturulmuştur (Langford, 1993: 524). İki arasında fark bulunmasa da, Cenevre Kıta Sahanlığı Sözleşmesi'ne göre devletlerin yapılageliş esasına dayalı kıta sahanlığının sınırlandırılmasında hemfikir olmaması durumunda, özel şartlar doğrultusunda sınırın eşit uzaklık ilkesinden sapması söz konusu olabilmektedir. Sözleşme, taraf ülkelerin kıta sahanlığı sınırlarını bir anlaşma ile belirlemesini öngörmüştür. Dolayısıyla kısaca ifade etmek gerekirse uygulanabilirliği mümkün yerlerde eşit uzaklık ilkesi içerisinde, özel şartlar doğrultusunda kıta sahanlığı sınırları farklılık arz edebilmektedir. Nitekim Yunanistan-İtalya arasında 1977'de imzalanan anlaşmada eşit uzaklık ilkesine bağlı kalındığı, ancak iki ülkenin de onayıyla küçük değişiklikler yapıldığı görülmüştür. Öte yandan bu anlaşma, 2020 yılında Yunanistan-İtalya arasında imzalanan MEB Anlaşması ile aynı sınırları öngörmektedir. Burada önemli olan nokta, İki ülkenin 1982 Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin 83. Maddesine dayanarak bazı adalara sınırlı etki verilmesi ile hakça çözüm ve hakkaniyet içerisinde deniz yetki sınırlarını belirlemesidir (UNIC Turkey, 2001:29). Söz konusu sınırlı etki adaların büyüklüğü, üzerinde yaşam olup olmaması ve bunun gibi pek çok gerekçeye göre belirlenmektedir. Yunanistan, İtalya örneğinde esasen eşit uzaklık ilkesinin mutlak bir prensip olmadığını kabul etmesine karşın, Ege sorununda Türkiye'ye yönelik uygulamalarında ve iddialarında aynı tutumu benimsememektedir (Acer, 2020a:10).

Mesele günümüzde hala çözülebilmiş değildir. Özellikle Yunanistan'ın Doğu Akdeniz faaliyetleri ve Türkiye'nin de benzer şekilde kıyıdaş devlet olmasından kaynaklı hakları çerçevesinde gerçekleştirdiği faaliyetlerle, sorun Ege sorunu olmaktan çıkararak Doğu Akdeniz eksenine kaymaktadır. Bu bağlamda iki ülke arası gerginlik 2020 yılında hiç olmadığı kadar uzun sürmüş, sorunlar da daha karmaşık bir hal almıştır.

Doğu Akdeniz Sorunu:

Yunanistan ana karası dışında pek çok adaya sahip bir ülkedir. Bunların bir kısmı Ege'de, bir kısmı İyon Denizi'nde bir kısmı da Doğu Akdeniz'de bulunmaktadır. Doğu Akdeniz'de Meis, bazı cepheleri Akdeniz'e bakan Girit ve Rodos, Yunanistan'ın bu adalar bağlamında Doğu Akdeniz'de Deniz yetki alanlarına sahip olduğunu iddia etmesinin gerekçelerini oluşturmaktadır. Yunanistan, sahip olduğu adalar ile Türkiye ile deniz yetki sınırlarının eşit uzaklık prensibine uygun olması gerektiğini savunmaktadır. İtalya örneğindeki gibi adaların boyutlarına göre sınırlı etki uygulaması da mümkünken, Yunanistan Türkiye'ye karşı oldukça geniş ve Türkiye'nin aleyhine deniz yetki alanı talep etmektedir. Öyle ki Yunanistan, Türkiye'nin Antalya ilinin Kaş ilçesine yaklaşık 1.5 mil uzaklıkta ve birkaç km'lik çapa sahip Meis Adası için 40 bin km²'lik deniz yetki alanı istemektedir. Tüm bunların yanı sıra GKRY'nin Kıbrıs'ın tamamını temsil ettiğini kabul ederek, diğer kıyıdaş devletlerle Türkiye'nin aleyhine imzaladığı deniz yetki alanlarını sınırlandıran anlaşmaları desteklemiştir. Bu yönüyle Yunanistan'ın tutumu Türkiye ile olan sorunlarına bir cephe de Doğu Akdeniz meselesiyle eklemiştir diyebiliriz.

2020 yılı bu bağlamda krizlerin sürekliliği ve çözümsüzlüğü sebebiyle oldukça gergin geçmiştir. Bu gerginliğin temeli, 2019 yılında Yunanistan'ın Doğu Akdeniz'de Türkiye'yi saf dışı bırakan ittifak hamlelerine dayanmaktadır. Yunanistan 2019 yılında başta GKRY ile olmak üzere, Mısır, İsrail, Ürdün,

Lübnan ve Filistin ile deniz yetki sınırları ve MEB sınırları üzerine çeşitli ittifaklar kurma girişiminde bulunmuştur. Bunun üzerine Türkiye’de Doğu Akdeniz’deki haklarını koruma amaçlı BM’nin desteklediği Libya Ulusal Mutabakat Hükümeti ile Deniz Yetki Sınırlandırması Mutabakatı imzalamıştır. Anlaşma Türkiye’nin güney batı kıyıları ile Libya’nın kuzey doğu kıyıları arasında kalan deniz bölgesinin yetki sınırlarını öngören bir anlaşma niteliğindedir. Böylelikle Türkiye Doğu Akdeniz’de Yunanistan’a karşı haklarını korumak adına aradığı müttefiki bulmuştur. Öte yandan anlaşmanın öngördüğü bölgede Yunanistan’ın Rodos ve Girit gibi adalarının bulunması ve halihazırda Ege Sorunu’nda bahsi geçen kıta sahanlığı ve MEB alanları meseleleri, Yunanistan’ın tepkisine dayanak oluşturmuştur. AB ve Yunanistan, Libya ile Türkiye arasında imzalanan anlaşmanın hukuki dayanaktan yoksun olduğunu ileri sürerek yok hükmünde saymıştır (AB Komisyonu,10.2020:113). Söz konusu gelişmeler iki ülke arasında 2020 yılı boyunca uzun süreli gerginliğin başlamasına sebebiyet vermiştir.

Gelişmeler üzerine 2020’nin Ocak ayında Yunanistan ABD’nin de desteklediği, GKRY ve İsrail ile bölgede Türkiye’yi saf dışı bırakan EastMed projesini imzalamıştır. Proje kapsamında AB Enerji Direktörlüğü’nün finansman sağlaması ile doğalgazın Doğu Akdeniz üzerinden İsrail’in Leviathan sahasından başlayarak, GKRY ve Girit adaları üzerinden Yunanistan’a, oradan da İtalya ve Bulgaristan’a ulaştırılması öngörülmüştür (Yılmaz, 2020: 39). Hemen sonrasında Yunanistan başbakanı Miçotakis, Türkiye ile Libya’nın imzalamış olduğu mutabakattan duyduğu rahatsızlığı ABD Başkanı Trump’a yaptığı resmi ziyaretinde dile getirmiştir. Akabinde 16 Ocak’ta General Hafter Atina ziyaretinde Türkiye’nin meşru hükümet ile yaptığı mutabakatı kınayarak, mutabakatı tanımadıklarını ifade etmiştir.

Yunanistan-Türkiye arasındaki gerginlik sürerken, 25 Ocak 2020’de Türkiye Cumhuriyeti Savunma Bakanı Hulusi Akar

Yunan adalarının silahsızlandırılması konusunu gündeme getirmiştir. Türkiye'nin, Yunanistan tarafından Lozan Anlaşması'nın açıkça ihlal edildiğini ileri sürmesi, iki ülke arası gerginliğin kısa vadede çözülemeyeceğini göstermiştir. Yunanistan Montreux Sözleşmesini dayanak göstererek, Limni Adası'nın NATO tatbikatına dahil edilmesiyle silahsızlandırma hükümlerinin ortadan kalktığını iddia etmektedir. Türkiye ise Lozan'da alınan silahsızlandırma kararlarının hala geçerli olduğunu savunmaktadır. (Yılmaz, 2020: 38).

Akabinde 5 Şubat 2020'de Yunan Dışişleri Bakanı İtalya, Malta, Cezayir ve Tunus'u Türkiye'nin Libya meşru hükümeti ile yaptığı anlaşmayı kınamaları amacı ile ziyaret etmiştir. Buna rağmen Nikos Dendias 7 Şubat'ta yaptığı bir açıklamada iki ülke arası ilişkilerin yumuşama dönemine girdiğini ifade etmiş ve yaklaşık 10 gün sonra asker ve diplomatlardan oluşan Türk heyet ile görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerden net bir karar çıkmamış fakat görüşmelerin Ankara'da devam edeceği ifade edilmiştir (Berberakis, 2020).

Tüm dünyayı etkisi altına alan COVID-19 salgını, 2020 Şubat ayında önce Yunanistan'ın, daha sonra Mart ayında Türkiye'nin kısa süreli de olsa gündemini değiştirmiştir. Fakat salgına rağmen Doğu Akdeniz sorunu üzerinden olaylar durulmamıştır. Nitekim 30 Mayıs'ta Türkiye'nin Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı'na (TPAO) Girit adası ve çevresinde arama ve sondaj faaliyetleri için ruhsat çıkarması bu durumu kanıtlar niteliktedir. Yunanistan cephesinde ise özellikle Ege Sorunu bağlamında, Türkiye ile olan anlaşmazlığında çelişkiler içermesi açısından, İtalya ile imzaladığı deniz yetki alanları mutabakatı da oldukça önemlidir. Haziran ayında gerçekleşen bu olaylar neticesinde iki ülkenin bölgede yaptığı karşılıklı askeri tatbikatlar da kısa vadede geri adım atılmayacağını ve sorunun çözümünün derinleştiğini göstermektedir.

2020 Temmuz ayında durum daha da karmaşık bir hal almıştır. Türkiye'nin 21 Temmuz'da araştırma gemisi olan Oruç

Reis'in Meis Adası ve çevresindeki faaliyetleri için NAVTEX ilan etmesi, Yunanistan'ı da harekete geçirmiştir. Karşılıkla olarak hem Yunanistan'ın hem de Türkiye'nin NAVTEX ilanını iki ülkenin deniz kuvvetlerini karşı karşıya getirmiştir (Yılmaz, 2020: 32). Daha evvel Ege sorunu başlığı altında belirttiğimiz adaların kıta sahanlığı meselesi Doğu Akdeniz'de yaşanan gelişmeler neticesinde yeniden gündeme gelmiştir. Yunanistan bölgedeki adaların deniz yetki alanları bulunduğunu ve Türkiye'nin ilan ettiği NAVTEX'lerin meşru olmadığını iddia ederken (Yılmaz, 2020: 32; Chrysopoulos, 2020), Türkiye ise tam tersini savunmuştur.

26 Temmuz'da Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki çalışmalarına bir aylık bir ara verdiğini ilan etmesi üzerine, iki ülke arasında 2002 yılında başlayan ve 2016 yılında kesilen Ege ve doğu Akdeniz sorunlarının görüşüleceği istikşafi görüşmelerin yeniden başlaması öngörülmüştür. AB Konseyi dönem başkanlığını üstlenen Almanya'nın girişimleri ile görüşmenin başlaması öngörülürken, Yunanistan'ın 6 Ağustos'ta Mısır ile MEB anlaşmasını imzalaması, görüşmelerin gerçekleşmesini engelleyici bir hamle olmuştur. Oruç Reis gemisinin bakım için limana çekilmesi esasen, Türkiye'nin Yunanistan ile diplomatik yollardan çözüm arayışının bir simgesidir. Fakat Yunanistan'ın Mısır ile yaptığı anlaşma üzerine, sorunun masada çözülme ihtimalinin yerini, Oruç Reis'in yeniden Meis Adası'nın güneyine gönderilmesi ile Türkiye'nin karşı faaliyetleri almıştır. İki ülkenin donanmaları ve silahlı kuvvetleri söz konusu gelişmeler dahilinde yeniden alarma geçmiştir. 12 Ağustos günü iki ülkenin donanmalarına ait fırkateynleri bölgede gerçekleşen araştırmalar sırasında bir manevra sonucu çarpışmıştır (Berberakis, 2020). Gerginliği tırmandıran bu gelişmeler neticesinde Almanya iki ülke arasındaki anlaşmazlığın savaşa dönüşmemesi için arabuluculuğu üstlenmeye karar vermiştir (Claus, 2020). Fakat iki tarafın da geri adım atmaması sebebiyle çabalar sonuçsuz kalmıştır. Hemen hemen aynı tarihlerde Yunanistan'ın bölgede

gerçekleştirdiği askeri tatbikatlara ABD, Fransa, Mısır, GKRY, İsrail ve Birleşik Arap Emirlikleri'nin de katılması Türkiye'yi oldukça rahatsız etmiştir.

2020 yılının Eylül ayında da Yunanistan-Türkiye gerginlikleri artarak devam etmiştir. Özellikle Temmuz ve Ağustos ayı boyunca Türk ve Yunan basınında çıkan karşılıklı suçlama içerikli haberler de sorunu derinleştiren unsurlar arasındadır. Eylül ayı boyunca Doğu Akdeniz'de Yunanistan'ın, ABD ile gerçekleştirdiği ortak tatbikat ve Fransa'dan RAFALE tipi 18 savaş uçağı alacağını açıklaması (Newdick, 2020), uzun vadede gerçekleştirilen ittifaklar dahilinde bölge dışı aktörlerin meseleye ilişkin yaklaşımlarını yansıtmaları açısından önemlidir. Bu durum Türkiye için oldukça rahatsız edicidir. Türkiye'nin bölgedeki etkinliğinin dar bir alana sıkıştırılmasını öngören hamleler karşısında, meseleye taraf olan ülkelerin NATO bünyesinde müttefik konumunda olması da bir yandan sorunu daha karmaşık hale getirirken, diğer taraftan Türkiye açısından en önemli güvencelerden birini oluşturmaktadır.

Eylül ayı içerisinde bir yandan diyalog arayışlarının sürdüğü gözlemlenmiş, diğer yandan da karşılıklı hamleler devam etmiştir. Özellikle Eylül ayının son günlerinde ABD Dışişleri Bakanı'nın Girit Adası'ndaki ABD üslerini ziyareti, Türkiye açısından meselenin gidişatına yönelik olumsuz mesajlar vermiştir.

Ekim ayının başında 29 Ekim resmi bayramında Türkiye'nin ve 28 Ekim Yunan resmi bayramında Yunanistan'ın bölgede tatbikat yapacağını açıklaması ikili ilişkiler açısından yeni bir krize sebebiyet vermiştir. Akabinde 11 Ekim'de Türkiye'nin NAVTEX ilan ederek Oruç Reis'i Meis Adası'nın çevresine göndermesi, Yunanistan tarafından çok sert karşılanmıştır (BBC News, 2020b). Yunanistan konuya ilişkin yaptığı resmi açıklamalarla, Yunan kıta sahanlığına gönderilen Oruç Reis'in faaliyetleri çerçevesinde diyaloga yanaşmayacağını ifade etmiştir (BBC News, 2020b).

Hali hazırda müttefik konumunda olan iki ülke, NATO'nun araya girmesi ile tatbikatları karşılıklı olarak iptal etmişlerdir. Diyalog arayışları sürerken aynı zamanda sahada gerçekleşen gelişmeler, sorunun diplomatik yollarla çözülmesine engel teşkil etmektedir. Öte yandan Yunanistan, AB üyesi olmasından kaynaklı meselenin çözümü için konuyu AB bünyesine taşımak adına pek çok girişimde bulunmuştur. Söz konusu girişimler 2019 yılında başlamış ve yaptırım uygulanması yönünde çağrıda bulunulmuştur. Bu doğrultuda 2020 yılı 15-16 Ekim AB zirvesinde Türkiye'nin Doğu Akdeniz faaliyetleri görüşülmüştür (European Council, 2020: 5). Zirvede Yunanistan, AB ülkelerinin Türkiye'ye Doğu Akdeniz uygulamalarından ötürü yaptırım uygulanmasını istemiştir. Yunanistan'ın uluslararası hukuka aykırı tutumlarını her fırsatta destekleyen ve finanse eden AB, Türkiye'yi oyun dışı bırakan tutumlarına rağmen Yunanistan'a destek verirken, yaptırımlar ve silah ambargosu konusunun 11 Aralık AB Liderler zirvesinde görüşüleceği ifade edilmiştir (Çam, 2020).

Öte yandan Kasım ayında da iki ülke arasındaki gerginliğe sebebiyet veren gelişmeler yaşanmaya devam etmiştir. Türkiye'nin Oruç Reis'in NAVTEX'ini 29 Kasım'a kadar uzattığını açıklaması (Euro News, 2020), akabinde Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın 15 Kasım'da Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Maraş sahilinin açılışına katılması, Yunanistan nezdinde oldukça sert karşılanmıştır. Halihazırda Türkiye'nin Doğu Akdeniz faaliyetleri AB Aralık zirvesinin odağı halindeyken, söz konusu ziyaret Birlik tarafından kınanmıştır.

AB Aralık zirvesinde yapılan görüşmeler ve alınan kararlar çerçevesinde iki ülke arasındaki ilişkilerin son üç aya nazaran sakin olduğunu ifade etmek mümkündür. Fakat söz konusu sakinliğin ömrü sahada uzun soluklu olmamıştır diyebiliriz. Nitekim Aralık ayının son günlerinde Yunanistan'ın 2021 Ocak-Şubat aylarında Doğu Akdeniz'de askeri tatbikatlar gerçekleştireceğini ilan etmesi üzerine Türkiye bu kararı kınamıştır. Yine de diyalog çağrıları ve beklentileri söz konusu

olmuştur. Fakat bu noktada da iki ülkenin beklentileri arasında farklılıklar olduğundan söz etmek mümkündür. Yunanistan söz konusu görüşmelerin kıta sahanlığı ve MEB sınırlandırması üzerinden olması beklentisindeyken, Türkiye genel itibari ile Ege sorunu, Kıbrıs sorunu, adaların silahsızlandırılması ve fir hattı konularının da görüşülmesinden yanadır. Karşılıklı diyalog şartlarının farklılığı ve meseleye ilişkin bölge ve bölge dışı aktörlerin tutumları da bu doğrultuda sorunu derinleştirmektedir (Berberakis, 2020).

Kıbrıs Sorunu:

Kıbrıs meselesi, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra 1930'lara kadar askıya alınan sorunlar, nüfus mübadelesinin gerçekleştirilmesi ve İngiltere'nin Kıbrıs Adası'ndan çekildiğini bildirmesi ile gün yüzüne çıkmıştır. Yaklaşık 53 yıl boyunca gerçekleştirilen müzakereler Yunanistan ve Türkiye nezdinde henüz çözüme kavuşturulamamıştır. Bu durumun en önemli sebeplerinden biri, Yunanistan'ın Ada'yı kendi toprağı olarak görmesinden kaynaklı (Enosis) hukuka aykırı ve uzlaşımaya yanaşmayan tutumudur. Çözüme ilişkin atılan en ciddi adımlardan biri Kıbrıs genelinde gerçekleştirilen referandumdur. BM Genel Sekreteri'nin 2002 yılında hazırladığı ve kendi adıyla anılan Annan Planı dahilinde, iki taraflı ortaklığa ilişkin pek çok maddeyi öngören çözüm önerisi, 2004 yılında Kıbrıs genelinde referanduma sunulmuştur (Arslan, 2020). Türk kesimi plana evet derken, Yunan tarafı reddetmiştir. Yaklaşık bir hafta sonra ise GKRY tüm adayı temsilen AB üyesi olmuştur. Dolayısıyla bu bağlamda, 2020 yılı Yunanistan-Türkiye gerginliğinin odağı haline gelen Doğu Akdeniz meselesi bağlamında en önemli sorunlardan biri Kıbrıs sorunudur. Bunun yanı sıra GKRY'nin tüm adayı temsilen AB üyeliğine alınması, KKTC'nin uluslararası hukuktan doğan haklarını yok sayarken, aynı zamanda sorunun AB-Türkiye sorunu haline dönüştürmüştür.

GKRY'nin AB üyeliği, Yunanistan'ın meseleye yaklaşımı ve bölge dışı aktörlerin Doğu Akdeniz bağlamında meseleye ilişkin tutumları, Türkiye'nin bölgedeki faaliyetleri ve Yunanistan ile ikili ilişkilerini etkileyen en önemli sorunlardandır. Nitekim Doğu Akdeniz'deki enerji kaynakları, bölgedeki pek çok ülke için olduğu gibi, Yunanistan için de oldukça önemlidir. Yıllık doğalgaz tüketim oranının yaklaşık olarak %50'sini bölgedeki mevcut enerji rezervinden karşılayabilme olasılığı, Yunanistan'ın bölgedeki ülkeler ile yaptığı anlaşmalar çerçevesinde etkin faaliyetler gerçekleştirebilmesi açısından teşvik edici olmuştur. Doğu Akdeniz enerji rezervleri, enerjide dışa bağımlı Yunanistan'ın ihtiyaçlarını karşılama ve AB'ye kendi sınır güzergahı üzerinden enerji nakil hattını oluşturma isteği, bölgedeki çalışmalarına ve ikili anlaşmalara teşvik edici olmuştur. Benzer şekilde enerji arzında dışa bağımlı olan Türkiye'nin de arama ve sondaj faaliyetleri gerçekleştirme isteği, Ege ve Doğu Akdeniz'de hali hazırda mevcut sorunların derinleşmesine sebebiyet vermektedir. Bu bağlamda 2020 yılında ön plana çıkan en önemli sorunlardan biri de dolayısıyla Kıbrıs sorunudur (Örselli ve Babahanoglu, 2019:393).

Önceki yıllarda Doğu Akdeniz enerji sondaj araştırmaları bağlamında GKRY'nin AB'nin de desteğini alarak BM'ye yapmış olduğu 200 mil MEB ilanı, KKTC'nin haklarını yok sayması açısından Türkiye ile ilişkilerinde büyük sorun yaratmıştır. Bunun yanı sıra GKRY aynı zamanda bölgedeki pek çok ülke ile de ikili anlaşmalar imzalamıştır. Mısır ile 2003, Lübnan ile 2007 ve İsrail ile 2011 yılında MEB sınırlarını belirleyen anlaşmalar imzalanmıştır (SDE, 2019:8). Söz konusu anlaşmalar ile Türkiye'nin bölgedeki etkinliğinin oldukça küçük bir alana sıkıştırılması ve KKTC'nin haklarının yok sayılması, Türkiye'nin kendi haklarını korumak adına bölgede arama ve sondaj faaliyetleri gerçekleştirmesine zemin hazırlamıştır. GKRY'nin faaliyetleri ise Türkiye tarafından fırsatçılık olarak değerlendirilmiştir. Bunun yanı sıra Türkiye

bölgede KKTC'nin haklarını korumak adına 2020 yılı boyunca başta Yunanistan olmak üzere diğer aktörler ile de gerçekleşmesi muhtemel gerginlikleri göze almıştır diyebiliriz. Bu durum Yunanistan-Türkiye arasındaki 53 yıllık Kıbrıs sorununu daha da derinleştirmiştir.

Kıbrıs sorunu bağlamında 2020 yılında gerçekleşen bir diğer önemli gelişme ise KKTC seçimleridir. Ekim ayında gerçekleşen seçimleri, adada egemen eşitlik temelinde iki devlet kurulması gereğini öngören Ersin Tatar kazanmıştır. Bu gelişme, adada federasyon modeli ile çözümün yerine, farklı ve kesin çözümler getirecek bir yaklaşımın yönetime gelmesi açısından oldukça önemlidir. Bunun yanı sıra Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın daha evvel gerçekleştirilen müzakerelerde pek çok kez pazarlık gündemi olan ve yaklaşık 46 yıldır kapalı olan Maraş'ı ziyareti, Türkiye'nin Kıbrıs sorununa yaklaşımında yeni bir döneme girildiğinin göstergesidir (Arslan, 2019).

Mevcut sorunlar ve yeni gelişmeler çerçevesinde Yunanistan-Türkiye arasındaki Kıbrıs sorunu artan bir ivme ile 2020 yılında da önemini korumuştur. Doğu Akdeniz meselesinin yanında pek çok konuda KKTC'de yaşayan Türklerin uluslararası hukuktan doğan haklarının yok sayılması, iki ülke arası sorunların çözümünü zorlaştırmaktadır. 2017 yılında Crans Montana'da olduğu gibi (DW, 2017), 2020 yılında da Rum kesimi uzlaşmaya yanaşmazken, KKTC ve dolayısıyla Türkiye açısından da mevcut yaklaşımların, 2020 KKTC seçimleri ile değişmeye başladığını ifade etmek mümkündür (Ekinci, 2020:5).

AB İle İlişkiler

Yunanistan'ın enerji açısından Rusya'ya bağımlı olan AB ile ilişkileri, özellikle son yıllarda enerji rezervleri keşfedilen Doğu Akdeniz meselesi üzerinden şekillenmektedir. Bölge dışı ve kıyıdaş olmayan aktörlerin dahi mevcut enerji kaynakları üzerinde, otonom çıkarları dahilinde etkin olma isteği söz

konusudur. Dolayısı ile AB'nin enerji açısından dışa bağımlılığını azaltabilecek bir kaynağın varlığı, Yunanistan ile ilişkilerinin belirleyicisi haline gelmiştir.

AB'nin bölgeye ilişkin politikaları üye ülke statüsünde olan Yunanistan'ın hukuka aykırı ve diğer ülkelerin haklarını gasp eden tutumlarını destekler niteliktedir. Öte yandan Doğu Akdeniz'deki konumu itibari ile en önemli aktörlerden biri olan Türkiye üzerinden gerçekleştirilmesi muhtemel enerji nakil hattı yerine, Yunanistan anakara ve adaları üzerinden ihtiyacını sağlama yönünde bir tavır sergilemektedir. Söz konusu tavır, AB'nin Türkiye ile ilişkilerini kötü yönde etkilerken, Birlik'in Doğu Akdeniz'de daha etkin politikalar izlemesinin de önüne geçmesine sebebiyet vermiştir. Bunun yanında Yunanistan açısından ise AB üyesi olmasının avantajı Doğu Akdeniz faaliyetlerinde somut bir şekilde görülmektedir (Örselli ve Babahanoğlu, 2019:395).

Yunanistan'ın ve GKRY'nin, Türkiye'yi oyun dışı bırakan tutumları ve imzaladıkları MEB anlaşmaları üzerine Türkiye bölgede haklarını güvence altına almak adına Libya meşru hükümeti ile Deniz Yetki Alanlarını Sınırlandırma Anlaşması imzalamıştır. Bu anlaşma, AB tarafından Yunanistan ve GKRY'nin MEB alanında yapıldığı gerekçesiyle eleştirilmiştir. Benzer şekilde Yunanistan'ın Mısır ile yaptığı anlaşmaya ise Birlik aynı şekilde karşılık vermemiştir. Bu durum AB'nin 2020 Yunanistan dış politikası tutumlarını desteklediğini gösterirken, sorunun diplomatik yollarla çözülmesine yönelik fikir birliği sağlanamamıştır. Bu bağlamda 2020 Ağustos ayında AB nezdinde Doğu Akdeniz meselesi görüşülmüştür. Yunanistan ve Fransa'nın Türkiye'ye yönelik yaptırım uygulanmasına ilişkin yoğun baskısına rağmen, Birlik içerisinde farklı görüş sahibi diğer üyeler, yaptırım kararına karşı çıkarak diyalogun önemine vurgu yapmışlardır.

Öte yandan Doğu Akdeniz üzerinden gerginleşen Yunanistan-Türkiye ilişkileri, AB'nin sorun teşkil eden yanlarını,

çelişkilerini ve fikir ayrılıklarını açığa çıkarması açısından önemlidir. Aralık ayında toplanan AB zirvesinde Türkiye'nin Doğu Akdeniz faaliyetleri ve Yunanistan'ın bu faaliyetler doğrultusunda Türkiye'ye uygulanması talebinde bulunduğu yaptırımlar görüşülmüştür. Zirve sonrasında yapılan açıklamada, 2021 yılı Mart ayı zirvesine kadar Türkiye'nin arama ve sondaj faaliyetlerine dikkat etmemesi durumunda yaptırımların uygulanacağı açıklanmıştır. Fakat bu noktada AB'nin Yunanistan'ın hukuk dışı faaliyetlerine verdiği açık destek, Birlik içerisinde sorun teşkil eden alanları da ortaya çıkarmıştır. Nitekim AB üyesi devletler arasında Yunanistan'ın talepleri doğrultusunda Türkiye'ye uygulanacak olan yaptırımlara ilişkin farklı pozisyon ve tutumlara sahip ülkeler bulunmaktadır. Bu ülkelerin başında Macaristan, İspanya, Malta ve İtalya gelmektedir. Macaristan AB'nin Türkiye ile ilişkilerinde samimi davranması gerektiğini dile getirirken, İspanya ise sorunun çözümünün diplomatik yollarla gerçekleştirilmesi görüşündedir. Benzer şekilde İtalya, GKRY ve İsrail'in öncüsü olduğu EastMed projesinden çekildiğini açıklamış ve bölgedeki sorunlarda taraf olmaktan kaçınmıştır. Yine AB dönem başkanlığını yürüten Almanya, Yunanistan-Türkiye arası sorunun diyalog yöntemi ile çözülmesinden yana bir tutum sergilemiştir (BBC News, 2020a). Yaptırım çağrılarına rağmen Almanya, konuya ilişkin arabulucu bir tavırdan yana olduğunu vurgulamıştır (Claus, 2020). Fransa ise Yunanistan'ın ve GKRY'nin bölgedeki faaliyetlerini destekleyerek Doğu Akdeniz'de kendine nüfuz alanı sağlamaya çalışmaktadır. Bu bağlamda AB'nin Türkiye'ye ilişkin yaptırımlarını destekleyerek Yunanistan'ın yanında yer almaktadır. Fransa Doğu Akdeniz meselesinde baskı unsuru olarak yaptırımların devreye sokulması taraftarıdır. Tüm bu gelişmeler Doğu Akdeniz bağlamında AB içerisindeki görüş farklılıklarını ortaya koymaktadır (Güngörmez, 2020).

NATO İle İlişkiler

Her ikisi de NATO müttefiki olan Yunanistan ve Türkiye arasındaki Doğu Akdeniz krizi, ittifakın konum ve rolü açısından da oldukça önemlidir. Nitekim ittifakın güney sınırında güvenliğin tesisi açısından kilit rol oynayan iki ülke arasındaki sorunun çözümünde, NATO'nun tutumu Yunanistan açısından mühimdir. Bu bağlamda NATO Genel Sekreteri'nin açıklaması doğrultusunda 2020 Eylül ayında hem Atina'da hem de Ankara'da teknik görüşmeler yapılacağını ifade etmiştir. Görüşmelerde esas amaç, sorunun çözümünden ziyade güvenliği tesis edici ve bölgede olası çatışmaları önleyici kararların alınması yönündedir. Fakat Yunanistan NATO Genel Sekreteri Jens Stoltenberg'in açıklamalarının doğru olmadığını ifade ederek, Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki Oruç Reis faaliyetlerini durdurmadığı sürece diyaloga yanaşmadıklarını açıklamıştır. Yunanistan'ın bu doğrultuda Doğu Akdeniz bağlamında NATO ile ilişkilerinden ziyade, AB perspektifinde hareket ettiği görülmüştür.

Doğu Akdeniz sorununda NATO'nun daha ziyade tarafsız kalma çabası ve sembolik varlığı, Yunanistan'ın AB desteğini sağlamaya yönelik girişimlerine ve Fransa ile ortak hareket tarzı benimsemesine sebebiyet vermiştir. Bölgede halihazırda iki önemli müttefik konumunda olan Türkiye ve Yunanistan arası sorunun, ittifaka zarar vereceği öngörüsü NATO'nun meseleye ilişkin güvenlik kaygısı haline gelmiştir (BBC News, 2020a).

Ortadoğu İle İlişkiler

Yunanistan'ın 2020 yılı dış politikasının en belirleyici unsuru olan Doğu Akdeniz meselesinde en önemli aktörlerden biri de İsrail'dir. İsrail, Türkiye-Yunanistan arası anlaşmazlığa genel itibari ile bölgedeki mevcut rezervlerin, inşa edilmesi planlanan doğalgaz boru hattına yönelik olası etkileri çerçevesinde yaklaşmaktadır. İsrail bölgedeki bozulan istikrar ve olası

anlaşmazlıklarda, Yunanistan tarafında yer alacağını ve meselenin gidişatına ilişkin jeopolitik sonuçlara odaklanacağını, politik hamleleriyle göstermektedir (BBC News, 2020a).

Öte yandan Doğu Akdeniz enerji rezervlerine yönelik kıyıdaş ve bölge dışı aktörler içerisinde en bağımsız ve bireysel politikalar izleyen devlet İsrail'dir. Filistin'in uluslararası hukuktan doğan haklarını gözardı ederek ve kendisine ait olmayan doğal kaynaklara yatırım yaparak, Filistin'e ait bölgelerde arama ve sondaj çalışmaları yapmış ve bulunan rezervlere el koymuştur. Filistin 2012 yılından beri kendi bölgesinde herhangi bir çalışma gerçekleştirememiştir. Fakat İsrail bölgede yaptığı arama ve sondaj faaliyetleri sonucunda, Tamar ve Leviathan başta olmak üzere ciddi kaynaklar keşfetmiştir. Söz konusu keşifler neticesinde İsrail'in gündemindeki en önemli meselesi, bölgedeki rezervlerin dünyaya ihracı üzerinedir (BBC News, 2020a).

Bu bağlamda İsrail, başta GKRY olmak üzere bölgedeki pek çok ülke ile enerji anlaşmaları yapmaya çalışmaktadır. İsrail'in bölgedeki enerji sondaj ve arama faaliyetleri 1960'lara kadar dayansa da özellikle son birkaç yıldır Türkiye-Yunanistan arasındaki anlaşmazlık sebebiyle dikkat çekici hale gelmiştir (Örselli ve Babahanoglu, 2019:393). Bu bağlamda 2018 yılında Kahire'de İsrail, Yunanistan, GKRY, İtalya, Ürdün ve Filistin enerji bakanları bir araya gelerek doğalgaz konusunda işbirliğini sağlamak amaçlı görüşmeler gerçekleştirmişlerdir. AB Komisyonu ve Dünya Bankası'nın da aralarında bulunduğu toplantıda, işbirliğinin geliştirilmesi amacıyla Doğu Akdeniz Gaz Forumu (EMGF) oluşturma kararı alınmıştır (SD Rapor, 2019).

Gelişmeler doğrultusunda Doğu Akdeniz'e kıyısı olan devletler içerisinde ayrışma söz konusu olmuştur. Nitekim kıyıdaş olmasına karşın EMGF'ye Türkiye, KKTC, Lübnan, Libya ve Suriye'nin katılmamasıyla, bölgedeki ülkeler iki farklı taraf

olarak konumlanmıştır (Yılmaz, 2020: 40). 2020 yılında söz konusu bölünmüşlük ve bölgedeki karışıklıklar artarak ilerlemiştir. Yunanistan-Türkiye arasındaki gerginlik pek çok açıdan, uluslararası aktörler vasıtası ile bölgedeki diğer ülkelere de yansımaktadır diyebiliriz.

Afrika İle İlişkiler

Yunanistan'ın 2020 yılında Afrika kıtasındaki en önemli gelişmeler Mısır ve Libya ile ilişkileri bağlamında olmuştur. Türkiye'nin Libya meşru hükümeti ile yaptığı anlaşma neticesinde bölgede ittifak arayışına giden Yunanistan, söz konusu ittifakı Mısır ile sağlamıştır. Ağustos ayında iki ülke arasında Doğu Akdeniz üzerinde MEB sınırlandırma anlaşması imzalanmıştır. Anlaşma dahilinde sınırlandırmanın konumu ve içeriği tam anlamıyla ilan edilmemişse de Mısır'ın Yunanistan-Türkiye arasındaki Doğu Akdeniz meselesinde Yunanistan'ın yanında yer alacağı açıktır. Söz konusu anlaşma ile taraflar arasındaki deniz alanında adaları da dahil eden karşılıklı deniz yetki sınırı belirlenmiştir.

Yunanistan Türkiye'nin bölgedeki faaliyetleri karşısında Mısır ile yapılan anlaşmanın imzalanması için oldukça yoğun çaba göstermiştir. Bu çabanın temelinde Türkiye-Libya arasında imzalanan anlaşmadan doğan hukuki durum söz konudur. Nitekim Yunanistan açısından kendi haklarını ihlal eden ve hukuki dayanağı bulunmayan bu anlaşmanın geçersiz kılınması için, Mısır ile yapılan bu anlaşma oldukça önemlidir.

Benzer şekilde Mısır tarafından da konuya ilişkin olumlu yaklaşımlar söz konusudur. Anlaşma dahilinde Doğu Akdeniz'deki enerji rezervlerinin kullanımına ilişkin Türkiye-Libya mutabakatının öngördüğü bölgede kendi doğal kaynak arama ve işletme hakkını koruduğunu ifade etmiştir. Dolayısıyla Mısır'ın Türkiye ile ilişkileri çerçevesinden bakıldığında kendi çıkarları doğrultusunda ve Yunanistan yanlısı hareket ettiği açıktır (Acer, 2020b: 16). Benzer şekilde

güvenlik bağlamında 11 Kasım'da Sisi'nin Atina ziyareti sırasında Yunanistan'a yönelik olası bir tehdit söz konusu olduğunda Mısır'ın Yunanistan'ın yanında yer alacağını ifade etmesi de konuya ilişkin yaklaşımını yansıtmaktadır (Berberakis, 2020).

Öte yandan Libya ile ilişkilerinde Yunanistan'ın Libya'ya yönelik politikalarını, Doğu Akdeniz bölgesinde Türkiye ile yaşadığı anlaşmazlıklarla bağdaştırmak mümkündür. Bu durumun en önemli nedeni ise Türkiye ile Libya yaptığı MEB sınırlandırma mutabakatıdır. Yunanistan ve GKRY ise, Türkiye-Libya mutabakatına teknik ve hukuki açıdan karşı çıkmaktadır. Anlaşma, öngördüğü bölgede yer alan Girit, Rodos ve Meis adası ve Yunanistan'ın adaların ana kara gibi MEB alanı hakkına sahip olduğu iddiası sebebiyle, Yunanistan'ın çıkarları ile ters düşmektedir (İnat, 2020). Türkiye-Libya arasında imzalanan anlaşma dahilinde ayrıca Türkiye'ye Yunanistan'a ait adaların kendi deniz yetki alanlarını kesmeme (principle of non-cut off) ve kapatmama (non-encroachment) ilkeleri çerçevesinde sınırlarını belirleme hakkı vermiştir (İnat ve Duran, 2020:9-22).

27 Kasım'da imzalanan Türkiye-Libya mutabakatı neticesinde Yunanistan, Libya'nın Atina Büyükelçisi'ni istenmeyen kişi (Persona non grata) ilan etmiştir (BBC News, 2019). Bu doğrultuda Yunanistan, Libya'da BM'nin tanıdığı resmi hükümet yerine Hafter'i desteklemektedir. Libya'da Hafter'in yönetime gelmesi halinde Türkiye-Libya MEB sınırlandırma anlaşması geçersiz sayılacaktır (BBC News, 2019). Bu bağlamda ilişkilerin gidişatını belirleyen bir diğer unsur ise Yunanistan'ın Libya iç savaşından Hafter'in galip geleceği inancı olmuştur. Bunun yanı sıra Fransa'nın da benzer şekilde Hafter'e verdiği destek göz önünde bulundurulduğunda, Yunanistan'ın Türkiye ile yaşadığı sorunda, bölgedeki diğer aktörlerin desteğini alarak Türkiye-Libya mutabakatını dengelemeye çalıştığı görülmektedir (İnat, 2020).

Sonuç

Yunanistan dış politikası açısından geçtiğimiz yıl hayli hareketli geçmiştir. Bu hareketliliğin merkezinde ise Türkiye ile Doğu Akdeniz bölgesinde girdiği mücadeleler yer almaktadır. İki ülke arasında henüz çözülememiş pek çok sorun, Doğu Akdeniz meselesi ile daha da görünür hale gelmiştir. Dolayısıyla 2020 yılı Yunanistan dış politikası, genelde Türkiye ile ilişkileri, özelde ise Doğu Akdeniz meselesi etrafında şekillenmiştir diyebiliriz.

İkili ilişkilerde bölgede gerçekleştirilen arama ve sondaj faaliyetleri, diğer kıyıdaş devletler ile yapılan anlaşmalar ve uluslararası aktörlerin bölgedeki etkinliğini artırmak amacıyla gerçekleştirdiği faaliyetler belirleyici olmuştur. Bu noktada Yunanistan'ın İtalya ve Mısır ile imzaladığı anlaşmalar oldukça önemlidir. İtalya ile imzalanan anlaşmada İyon Denizi'ndeki Yunan adalarına sınırlı etki alanı tanınması, Yunanistan'ın Türkiye ile olan Ege adaları sorununa ilişkin beklentilerinin farklı olması açısından hukuksal çelişkiler içermektedir. Söz konusu çelişkiler sorunun çözümüne ilişkin ileride gerçekleşmesi muhtemel görüşmeler önemli hukuki dayanakları oluşturacaktır. Öte yandan Mısır ile imzalanan anlaşma ise Yunanistan açısından, Türkiye-Libya mutabakatını engelleyici ve oldukça önemli bir hamle olarak değerlendirilmiştir. Bunun yanı sıra Yunanistan, bölgedeki etkinliğini artırmak adına mevcut dış politika reflekslerini ve tutumlarını, AB politikalarıyla uyumlaştırmaya çalışmaktadır. Bu noktada 2020 yılı içerisinde AB politikaları ile uyumlaştırma sürecinde Yunanistan'ın karşılaştığı en önemli sorun, AB üyelerinin meseleye ilişkin farklı yaklaşımlarıdır. Fransa, Yunanistan ve GKRY için etkin bir müttefikdir. Bunun yanı sıra Fransa bu politikasıyla Doğu Akdeniz bölgesindeki enerji mücadelesindeki etkinliğini ve askeri varlığını sağlamaktadır. Almanya ve Macaristan ise sorunların diplomatik yollarla çözülmesi taraftarıdır. Bölgedeki faaliyetleri

sebebiyle Türkiye'ye AB nezdinde yaptırım talep eden Yunanistan'la henüz aynı fikirde olmadıkları açıktır.

Konuya ilişkin bir diğer önemli husus ise, Doğu Akdeniz bölgesinde sürekli çatışma halinde olan bu iki devletin aynı zamanda NATO müttefiki konumunda olmalarıdır. NATO'nun Doğu Akdeniz meselesine ilişkin varlığı daha ziyade sembolik kalırken, son dönemde AB ve dolayısıyla Yunanistan'ın faaliyetlerini desteklemeye daha yatkın olduğunu ifade etmek mümkündür. ABD'nin bölgedeki etkinliğini NATO üzerinden sağlayacağını öngörürsek, ABD'de yapılan seçimleri Biden'ın kazanması üzerine AB Komisyon Başkanı'nın "Dört yılın ardından Beyaz Saray'da yeniden dostumuz var" açıklaması, NATO'nun ve ABD'nin Doğu Akdeniz'e ilişkin yaklaşımlarının geleceği açısından oldukça önemlidir. NATO'nun iki ülke arasındaki sorunlara tarafsız bir tutum ile yaklaşması, bu doğrultuda ilerleyen günlerde Yunanistan'dan yana bir yaklaşıma dönüşebilir. Öte yandan Türkiye'nin göçmen kuzu da hala geçerliliğini korumaktadır. Dolayısıyla iki ülke arasındaki anlaşmazlıkların kontrolden çıkması halinde, Türkiye tarafından yeniden caydırıcı veyahut yatıştırıcı bir hamle olarak kullanılabilir.

Kaynakça

- AB Komisyonu. (2020, 30 Ekim). "2020 Türkiye Raporu"
https://www.ab.gov.tr/siteimages/trkiye_raporustrateji_belgesi_2020/turkey_report_30.10.2020.pdf
- Acer, Y. (2020). Doğu Akdeniz'de Yunanistan-Mısır Deniz Sınırı Anlaşması ve Türkiye. *Adalet Dergisi*, (65), ss.13-26.
- Acer, Y. (2020). Yunanistan'ın Adalara Dair Hukuksal Çelişkileri Yunanistan İtalya Deniz Sınırı Antlaşması Örneği. *SETA yayınları*
- Arı, T. (1995). Ege Sorunu ve Türk-Yunan İlişkileri: Son Gelişmeler Işığında Kara Suları ve Hava Sahası Sorunları. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 50 (1).

- Arslan, M. İ. (2020, 22 Ekim). “52 Yıldır Çözülemeyen Düğüm: Kıbrıs Meselesi”, (<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/52-yildir-cozulemeyen-dugum-kibris-meselesi/2014857#>)
- Başdemir, M. M. (2007). Türkiye'nin Avrupa Birliği Müzakere Sürecinde Yunanistan ile Olan Karasuları Sorunu. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 3(6) , ss. 93-122.
- BBC News. (2019, 6 Aralık). “Doğu Akdeniz: Türkiye-Libya Anlaşması Bölgede Dengeleri Nasıl Etkiler?”, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-50682215>
- BBC News. (2020a, 7 Eylül). “Doğu Akdeniz’de Önemli Aktörler Kim, Hangi Stratejileri izliyorlar”, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-54057801>
- BBC News. (2020b, 12 Ekim). “Oruç Reis: Türkiye Yeni NAVTEX İlan Etti, Oruç Reis'in Faaliyetleri 27 Ekim'e Kadar Uzatıldı”, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-54507810>
- Berberakis, S. (2019, 29 Temmuz). “Yunanistan’ın Yeni Başbakanı Miçotakis: Kıbrıs Görüşmeleri İçin Çekimser Bir İyimserlik Besliyorum”, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-49154973>
- Berberakis, S. (2020, 28 Aralık). “Türkiye-Yunanistan Arasındaki En Uzun Süreli Gerginliğin Yaşandığı 2020'de Neler Oldu?” <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye-yunanistan-arasindaki-en-uzun-sureli-gerginligin-yasandigi-2020de-neler-oldu-1802009> .
- Chrysopoulos, P. (2020, 23 Ağustos). “Turkey Extends Illegal NAVTEX for Gas Exploration in the Aegean, Greek Reporter, <https://greece.greekreporter.com/2020/08/23/turkey-extends-illegal-navtex-for-gas-exploration-in-the-aegean/>

- Cin, T. (2007). Batı Trakya’da Mevcut Müftülükler Sorununa İlişkin Yunanistan Danıştay Kararının Tahlili, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9(1), ss.65-130.
- Claus, P. (2020, 13 Ağustos). EU Council President, Merkel Speak with Erdogan; Reportedly “In Favor of Dialogue”, Greek Reporter, <https://greece.greekreporter.com/2020/08/13/eu-council-president-merkel-speak-with-erdogan-reportedly-in-favor-of-dialogue/>
- Çam, Ö. T. (2020). “AB Yüksek Temsilcisi Borrell’den Türkiye Açıklaması: Son Zirveden Bu Yana İlerleme Göremedik”, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ab-yuksek-temsilcisi-borrell-turkiye-ile-iliskilere-liderler-karar-verecek/2068618>
- DW. (2017, 7 Temmuz). “Kıbrıs Görüşmelerinden Yine Sonuç Çıkmadı”, <https://www.dw.com/tr/kıbrıs-görüşmelerinden-yine-sonuç-çıkmadı/a-39589588>
- DW. (2020, 4 Haziran). “Yunanistan Türkiye’yi AB’ye Şikayet Etti”, <https://www.dw.com/tr/yunanistan-türkiyeyi-abye-şikayet-etti/a-53688387>
- Ediz, İ. (2020, 30 Eylül). “Yunanistan ve batı Trakya meselesi”, <https://kriterdergi.com/dis-politika/yunanistan-ve-bati-trakya-meselesi>
- Egeli, S. (2018). Making sense of Turkey’s air and missile defense merry-go-round. *All Azimuth*, 8(1), ss. 1-23.
- Ekinci, M. U. (2020). 2020 KKTC Cumhurbaşkanlığı Seçiminin Ardından. *SETA Perspektif*, (299), <https://setav.org/assets/uploads/2020/10/P299.pdf>
- EU Commission. (2020, 3 Mart). Extraordinary Justice and Home Affairs Council: Commission presents Action Plan for immediate measures to support Greece, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_384
- Euro News. (2020, 21 Kasım). “Oruç Reis’in Doğu Akdeniz’deki Çalışma Süresi 29 Kasım’a Kadar Uzatıldı”,

- <https://tr.euronews.com/2020/11/21/oruc-reis-in-dogu-akdeniz-deki-cal-sma-suresi-29-kas-m-a-kadar-uzat-ld>
- European Council, (2020, 16 Ekim). “European Council Meeting Conclusion”, <https://www.consilium.europa.eu/media/46341/1516-10-20-euco-conclusions-en.pdf>
- Güngörmez, O. (2020, 9 Eylül). “Odak: AB’de Yunanistan Çatlağı”, <https://www.setav.org/odak-avrupa-birliginde-yunanistan-catlagi/>
- Haykır, F. (2020, 28 Mart). “Yunan Irkçılardan Türklere Alçak Saldırı”, <https://www.sabah.com.tr/dunya/2020/03/28/yunan-irkcilar-dan-turklere-alcak-saldiri>
- İnat, K. (2020). “Yunanistan’ın Libya Politikası”, <https://www.setav.org/yunanistanin-libya-politikasi/>
- İnat, K. ve Duran, B. (2020). Türkiye’nin Doğu Akdeniz Uygulamalarının Temel Parametreleri. *Doğu Akdeniz Ve Türkiye’nin Hakları*, Kemal İ., Burhanettin D. & Muhittin A. (Der.), 1. Baskı, İstanbul: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık, ss.9-22.
- Korkut, H. (2019, 30 Temmuz). “Yunanistan’daki İktidar Değişimi Ve Türk-Yunan İlişkilerinin Geleceği”, <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/yunanistandaki-iktidar-degisimi-ve-turk-yunan-iliskilerinin-gelecegi/1544783>
- Korona Konuşuyor Musunuz?. (2020). <https://www.fuen.org/tr/article/Korona-konusuyor-musunuz-Yunanistandaki-Bati-Trakya-Tuerkleri-anadilleri-Tuerkcede-bilgi-alamadi-mevcut-haklar-pandemi-suerecinde-keyfi-olarak-kisitlandi>
- Langford, S. R. (1993). *Issues and Problems in Mediterranean Maritime Boundary Delimitation: A Geographical Analysis*. (Doktora Tezi), Durham University, Durham
- Lozan Andlaşması. (1923). http://sam.baskent.edu.tr/belge/Lozan_TR.pdf

- Newdick, T. (2020, 14 Eylül). "Greece Is Buying French Rafale Fighters In Light Of Tensions With Turkey", <https://www.thedrive.com/the-war-zone/36397/greece-is-buying-french-rafale-fighters-in-light-of-tensions-with-turkey>
- Örselli, E. Ve Babahanoğlu, V. (Ekim 2019). Doğu Akdenizde Açılmaya Çalışılan Pandoranın Kutusu: Enerji Kaynaklarından Alan Hakimiyetine Uzanan Ekonomi Politik Hesaplar. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(66).
- Pazarcı, H. (2004). Ege Sorunları Paneli, Ankara *Universitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*. Mayıs- Kasım Sayısı (33-34), ss. 167-215
- Rori, L. (2019). The 2019 Greek parliamentary election: retour à la normale. *West European Politics* , Canada: CrossMark
- SDE Rapor. (2019, 10 Temmuz). Doğu Akdenizde Yükselen Gerilim Siyasi Askeri ve Ekonomik Açından Yapılması Gerekenler. <https://www.sde.org.tr/dergi/sd-rapor-dogu-akdenizde-yukselen-gerilim-siyasi-askeri-ve-ekonomik-acidan-yapilmasi-gerekenler-yayini-10417>
- Serdar, A. (2014). Tarihsel Sürec, İçerisinde Batı Trakya Türklerinin Ekonomik ve Demografik Gelişimi, *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 3(2), ss. 97-126.
- Sezal, F. (2007). *Türk ve Yunan İlişkileri Açısından Ege'de Karasuyu Sorunu*. (Yükseklisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlke ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Veri Tabanı, İzmir.
- Sönmezoğlu, F. (2000). *Türkiye-Yunanistan İlişkileri ve Büyük Güçler, Kıbrıs, Ege ve Diğer Sorunlar*. İstanbul: Der Yayınları.
- TBMM Meclis Haber. (2020, 18 Ağustos). "TBMM Araştırma Hizmetleri Başkanlığı, Batı Trakya ve Oniki Adalar'da yaşayan Türk azınlığın sorunları ile Yunanistan'daki ortak kültürel mirasın korunmasında yaşanan güçlükleri inceleyerek, bir rapor hazırladı",

- https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/haber_portal.ciklama?p1=149241
- UNIC Turkey, (2001, 5 Nisan). BM Deniz Hukuku Sözleşmesi. *BM Enformasyon Merkezi UNIC Ankara*, <http://www.turkishgreek.org/images/belgeler/unclos.pdf>
- Uzuner, Z. M. (2020). “COVID-19 Salgını Döneminde Türk-Yunan İlişkileri, Global Political Trends Center”, <http://gpotcenter.org/sites/default/files/opinion/Covid19%20salgini%20doneminde%20Turk%20Yunan%20iliskileri.pdf>
- Xinhuanet, (2020, 10 Haziran). “Greece, Italy Sign Agreement for Delimitation of Maritime Zones”, http://www.xinhuanet.com/english/2020-06/10/c_139127045.htm
- Yalınkılıç, K. & Kutlay, Y. (2014). Batı Trakya Türklerinin Anadillerine ve Kültürlerine Karşı Tutumları. *Bilig , Yaz Sayısı*, (70), ss. 283-308.
- Yılmaz, E.A. (2020). Doğu Akdeniz’deki Gelişmeler Doğrultusunda Türk Dış Politikası’nın Dünü ve Bugünü. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, Kış Sayısı(48), ss.27-48.
- Yılmaz, İ. (2020, 15 Ekim). “Son Gelişmeler Işığında Türk-Yunan İlişkileri”, <https://www.globalsavunma.com.tr/arama.html?tur=arama&kelime=SON+GELİŞMELER+IŞIĞINDA+TÜRK-YUNAN+İLİŞKİLERİ>